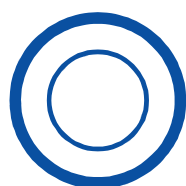

Hinnangud Tubakaseaduse mõjule

KLASTER
uuringukeskus

Tartu
2008

Sisukord

Kokkuvõte.....	3
Sissejuhatus.....	4
Metoodika.....	4
Tulemused.....	5
Esimene sihtrühm (elanikkond).....	5
Teine sihtrühm (toitlustusettevõtted).....	11
Lisa I: Lahtised vastused.....	16

Kokkuvõte

Käesoleva uuringu eesmärgiks oli a) kaardistada elanikkonna hoiakud suitsetamise piiramise suhtes ning b) toitlustusettevõtete hinnang Tubakaseaduse mõjule.

Mõlema sihtrühma puhul viidi läbi andmekogumine telefoniintervjuudena. Valimi suurus elanikkonna küsitluses – 830 indiviidi; toitlustusettevõtete puhul – 200 firmat. Elanikkonna küsitluse valim on esinduslik elukoha, soo ja vanuse lõikes.

Eesti elanikud on kehtivast Tubakaseadusest teadlikud ning üldiselt kehtiva regulatsiooniga rahul. Täpsemate alagruppide lõikes arvestatavaid erinevusi ei ole.

Väljaskäimisharjumusi ei ole kaks kolmandikku vastajatest muutnud. Rohkem on hakanud käima väljas 13%.

Peale suitsetamise piirangu algust mõelnud suitsetamisest loobumisele natuke alla poole suitsetajatest.

Veerandil ettevõtetest on olemas eraldi suitsetamisruum. Kahel kolmandikul pole ning ei ole ka kavatsust seda ehitada, kümnendiku puhul ruum puudub, kuid on olemas plaan selle ehitamiseks.

Kaks kolmandikku toitlustusettevõtetest hindas Tubakaseaduse mõju olematuks (külastatavus ei ole selle tõttu ei suurenenud ega vähenenud).

Ettevõtjate hinnangul on nende ettevõtte töötajad suitsetamise piirangutega rahul, kuna töökeskkonnas on õhk puhtam ning parem töötada (79% vastanutest).

Kahe kolmandiku ettevõtjate arvates on kliendid üldiselt rahul suitsetamise piirangutega.

Sissejuhatus

Käesolev uuring viidi läbi Tervise Arengu Instituudi (www.tai.ee) tellimusel. Uuringu eesmärgiks oli kaardistada hinnangud / hoiakud suitsetamise suhtes, kehtiva Tubakaseaduse kontekstis.

Uuringu ankeedi koostajaks on Tervise Arengu Instituut, uuringukeskus Klaster (www.klaster.ee) viis läbi andmekogumise ning andmeanalüüsi.

Käesoleva uuringu tulemuste ning andmete omandiõigus kuulub Tervise Arengu Instituudile.

Uuringukeskus Klaster

Tel: 730 4590

Fax: 730 4591

www: www.klaster.ee

E-post: info@klaster.ee

Address: Teguri 37B, 50107 Tartu

Metoodika

Uuringu andmekogumine koosnes kahest osast. Esiteks elanikkonna küsitlus, teiseks ettevõtete küsitlus.

Elanikkonna küsitlus

Valimi vanusepiirideks oli 18-74. Esinduslikkuse tagamiseks kasutati nn noorema mehe reeglit ning kvootvalimit. Numbrivalik oli juhuslik, mis tagab esinduslikkuse. Kasutatud numbribaasist oli mobiiltelefoninumbreid ca 40%.

Kaalumine ei osutunud vajalikuks, erinevused üldpopulatsioonist on väga väikesed ning jäävad alla juhuvalimi protseduurist tuleneva statistilise vea. Valimi mahuks oli plaanitud 800 täielikult läbiviidud intervjuud. Lõplikus andmestikus on 830 vastust.

Ettevõtete küsitlus

Teise uuringu sihtgrupiks olid ettevõtted. Kuivõrd usaldusväärne valimi üldnimekiri puudub (puudub täpne ülevaade hetkel tegutsevatest toitlustusasutustest, nende tüüpidest ning jaotusest), siis toitlustusasutuste valim on proportsionaalne elanikkonnaga eelpooltoodud neljas regioonis ning kunstlikult on suurendatud Põhja ning Lõuna-Eesti mahtu (eeldusel, et Tallinnas ja Tartus on toitlustusasutusi proportsionaalselt rohkem). Valimisse kvalifitseerimise eelduseks oli ettevõtte toimimine ka enne suitsetamiskeelu kehtimahakkamist. Vastajaks oli ettevõtte juhataja või juhatuse liige.

Mõlema sihtrühma puhul koguti andmed telefoniintervjuude vormis.

Tulemused

Esimene sihtrühm (elanikkond)

Elanikkonna küsitlemisel kasutatav ankeet oli suhteliselt lühike, lisaks sisulistele küsimustele olid taustatunnusteks vastaja elukoht, sugu, rahvus, vanus, haridus, suitsetamine. Piirkond on kodeeritud vastavalt Ida (Ida-Virumaa, Lääne-Virumaa), Lääne (Läänemaa, Hiiumaa, Saaremaa, Pärnumaa), Põhja (Harjumaa, Raplamaa, Järvamaa), Lõuna (Jõgevamaa, Tartumaa, Võrumaa, Põlvamaa, Valgamaa, Viljandimaa) Taustatunnuste üldjaotus on toodud järgnevas tabelis, Tabel 1.

Tabel 1: Taustatunnuste üldjaotused

		Arv	Veeru %
Sugu	mees	389	47%
	naine	440	53%
Piirkond	Ida	139	17%
	Lõuna	218	26%
	Lääne	101	12%
	Põhja	371	45%
Rahvus	eestlane	729	88%
	muu	1	0%
	venelane	97	12%
Vanusgrp	alla 20	47	6%
	20-29	161	19%
	30-39	152	18%
	40-49	155	19%
	50-59	149	18%

		Arv	Veeru %
	60-69	118	14%
	70-74	47	6%
Haridus	Algharidus	14	2%
	Põhiharidus	83	10%
	Keskeriharidus	275	33%
	Keskharidus	253	31%
	Kõrgem haridus	204	25%
Suitsetamine	Ei	617	74%
	Jah	212	26%

Kas olete teadlik Eestis kehtivast Tubakaseadusest?

Enamik vastajatest (74%) olid täiesti või üldjoontes teadlikud Eestis kehtivast tubakaseadusest.

Tabel 2: Teadlikkus Tubakaseadusest, üldjaotus

		Arv	Veeru %
Teadlikkus	Jah, täiesti	159	19%
	Jah, üldjoontes	451	55%
	Pigem mitte	150	18%
	Üldse mitte	68	8%

Vastajate hulk, kes on pigem mitteteadlikud või üldse mitte teadlik jääb napilt veerandi piiridesse (26%). Soo jaotuses arvestatavaid erinevusi ei esine (Tabel 3). Piirkonna lõikes võib pidada Lõuna-Eesti piirkonda pisut teadlikumaks, kuid ka siin ei ole erinevused suured. Samuti on keskmisest pisut rohkem teadlikumad eestlased, kõrgema haridusega elanikud ning suitsetajad.

Tabel 3: Teadlikkus Tubakaseadusest taustatunnuste lõikes

		Teadlikkus			
		Jah, täiesti	Jah, üldjoontes	Pigem mitte	Üldse mitte
		Rea %	Rea %	Rea %	Rea %
Sugu	mees	18%	56%	18%	9%
	naine	21%	53%	18%	8%
Piirkond	Ida	17%	51%	14%	18%
	Lõuna	29%	48%	17%	6%
	Lääne	27%	46%	18%	10%

		Teadlikkus			
		Jah, täiesti	Jah, üldjoontes	Pigem mitte	Üldse mitte
		Rea %	Rea %	Rea %	Rea %
	Põhja	12%	62%	21%	5%
Rahvus	eestlane	19%	57%	18%	6%
	muu	0%	0%	100%	0%
	venelane	24%	38%	16%	23%
Vanusgrp	alla 20	9%	66%	21%	4%
	20-29	22%	60%	16%	3%
	30-39	24%	52%	18%	6%
	40-49	19%	59%	18%	5%
	50-59	16%	53%	19%	12%
	60-69	20%	43%	21%	16%
	70-74	17%	51%	15%	17%
Haridus	Algharidus	7%	36%	29%	29%
	Põhiharidus	21%	45%	23%	11%
	Keskeriharidus	19%	56%	15%	10%
	Kesklaridus	14%	60%	20%	6%
	Kõrgem haridus	26%	51%	17%	6%
Suitsetamine	Ei	17%	52%	21%	10%
	Jah	25%	63%	10%	2%

Kas olete rahul suitsetamise keelustamisega toitlustusettevõtete (pubid, kohvikud, baarid, restoranid jms) siseruumides?

Üldiselt võib väita, et elanikkond on kas täiesti rahul või üldjoontes rahul (kokku 86% vastajatest) suitsetamise keelamisega toitlustusettevõtete siseruumides. (tabel 4). Rahulolematuid on ainult 5% (2% pigem mitte, 3% kindlasti mitte).

Tabel 4: Rahulolu suitsetamise keelustamisega, üldjaotus

		Arv	Veeru %
Rahulolu	Jah, täiesti	620	75%
	Jah, üldjoontes	93	11%
	Neutraalne (ühelt poolt jah, teiselt poolt ei)	60	7%
	Pigem mitte	13	2%
	Kindlasti mitte	26	3%
	Ei oska öelda	17	2%

Rahulolevamad on naised ning mittesuitsetajaid. Viimane tulemus oli igati oodatav. Piirkonna, rahvuse ja hariduse lõikes arvestatavaid erinevusi pole (tabel 5).

Tabel 5: Rahulolu suitsetamise keelustamisega, taustatunnuste lõikes

		Rahulolu					
		Ei oska öelda	Jah, täiesti	Jah, üldjoontes	Kindlasti mitte	Pigem mitte	Neutraalne
		Rea %	Rea %	Rea %	Rea %	Rea %	Rea %
Sugu	mees	3%	66%	15%	4%	2%	10%
	naine	1%	83%	8%	2%	1%	5%
Piirkond	Ida	1%	73%	10%	4%	3%	9%
	Lõuna	2%	78%	12%	3%	1%	4%
	Lääne	4%	76%	11%	3%	1%	5%
	Põhja	2%	73%	11%	3%	2%	9%
Rahvus	eestlane	2%	75%	12%	3%	2%	7%
	muu	0%	100%	0%	0%	0%	0%
	venelane	3%	73%	9%	3%	1%	10%
Vanusgrp	alla 20	0%	75%	17%	2%	0%	6%
	20-29	0%	79%	11%	4%	1%	5%
	30-39	1%	70%	12%	5%	3%	10%
	40-49	3%	71%	11%	3%	3%	10%
	50-59	3%	72%	13%	3%	1%	8%
	60-69	5%	78%	9%	3%	1%	5%
	70-74	4%	89%	4%	0%	0%	2%
Haridus	Algharidus	0%	79%	7%	7%	0%	7%
	Põhiharidus	5%	75%	12%	0%	0%	8%
	Keskeriharidus	3%	75%	11%	3%	2%	7%
	Keskharidus	0%	71%	14%	4%	2%	8%

		Rahulolu					
		Ei oska öelda	Jah, täiesti	Jah, üldjoontes	Kindlasti mitte	Pigem mitte	Neutraalne
		Rea %	Rea %	Rea %	Rea %	Rea %	Rea %
	Kõrgem haridus	3%	79%	9%	3%	2%	5%
Suitsetamine	Ei	2%	85%	7%	1%	1%	5%
	Jah	1%	46%	24%	10%	4%	15%

Kas suitsetamise keelustamine on mõjutanud Teie väljaskäimise harjumusi?

Viimaseks küsimuseks, mida küsiti kõigi vastajate käest, oli hinnang suitsetamise keelustamise mõjule lähtuvalt vastaja väljaskäimise harjumustest. Kaks kolmandikku vastajatest leidis, et see ei ole mõjutanud nende väljaskäimise harjumusi.

Tabel 6: Keelustamise mõju, üldjaotus

		Arv	Veeru %
Mõjutamine	Ei ole mõjutanud	542	66%
	Ei oska öelda / ei käi väljas	143	17%
	Jah, käin vähem	37	5%
	Jah, käin rohkem	106	13%

Taustatunnuste lõikes arvestatavaid erinevusi ei ole. Oodatavalt kasvab vastusevariandi 'ei käi väljas' osakaal vanuse kasvades. Rohkem käivad väljas peale keelustamist noored (vanusegrupp alla 20). Suitsetajad käivad vähem väljas, kuid tulemuste interpreteerimisel tuleb arvestada suitsetajate väiksemat arvu ning seeläbi suuremat statistilist viga (tabel 7).

Tabel 7: Keelustamise mõju, taustatunnuste lõikes

		Mõjutamine			
		Ei ole mõjutanud	Ei oska öelda / ei käi väljas	Jah, käin rohkem	Jah, käin vähem
		Rea %	Rea %	Rea %	Rea %
Sugu	mees	69%	17%	8%	6%
	naine	62%	18%	17%	3%
Piirkond	Ida	63%	21%	11%	6%
	Lõuna	65%	16%	15%	4%
	Lääne	59%	25%	14%	2%

		Mõjutamine			
		Ei ole mõjutanud	Ei oska öelda / ei käi väljas	Jah, käin rohkem	Jah, käin vähem
		Rea %	Rea %	Rea %	Rea %
	Põhja	69%	15%	12%	5%
Rahvus	eestlane	66%	17%	14%	4%
	muu	100%	0%	0%	0%
	venelane	64%	23%	6%	7%
Vanusgrp	alla 20	68%	4%	23%	4%
	20-29	75%	5%	16%	4%
	30-39	68%	9%	15%	9%
	40-49	72%	11%	13%	5%
	50-59	63%	26%	7%	3%
	60-69	56%	32%	9%	3%
	70-74	34%	57%	9%	0%
Haridus	Algharidus	36%	57%	7%	0%
	Põhiharidus	59%	31%	7%	2%
	Keskeriharidus	62%	18%	14%	6%
	Keskharidus	70%	15%	11%	5%
	Kõrgem haridus	70%	11%	16%	4%
Suitsetamine	Ei	64%	19%	17%	1%
	Jah	70%	12%	1%	16%

Kui olete suitsetaja, siis kas peale piirangute jõustumist olete mõelnud suitsetamisest loobumisele?

Viimase küsimusena küsiti ainult suitsetajatelt seda, et kas nad on peale piirangute jõustumist mõelnud suitsetamisest loobumisele. Pea pooled suitsetajatest on mõelnud lõpetamisele.

Tabel 8: Suitsetamise lõpetamisele mõtlemine, üldjaotus

		Arv	Veeru %
Lõpetamine	Ei	119	56%
	Jah	85	40%
	Või-olla	8	4%

NB! Valimis oli suitsetajaid 26% ehk 212 indiviidi. Jagades neid omakorda taustatunnuste lõikes satub võrdluskategooriatesse liiga vähe indiviide, mis omakorda suurendab statistilist viga. Seetõttu ei ole antud küsimuse tulemuste analüüs taustatunnuste lõikes võimalik. Jaotus on siiski toodud tabelis 9 allpool.

Tabel 9: Suitsetamise lõpetamisele mõtlemine, taustatunnuste lõikes

		Lõpetamine		
		Ei	Jah	Või
		Rea %	Rea %	Rea %
Sugu	mees	58%	38%	4%
	naine	53%	44%	3%
Piirkond	Ida	37%	63%	0%
	Lõuna	58%	36%	6%
	Lääne	69%	27%	4%
	Põhja	59%	37%	4%
Rahvus	eestlane	61%	36%	3%
	muu	0%	0%	0%
	venelane	21%	68%	11%
Vanusgrp	alla 20	63%	38%	0%
	20-29	64%	29%	7%
	30-39	54%	46%	0%
	40-49	55%	41%	5%
	50-59	50%	47%	3%
	60-69	54%	39%	8%
	70-74	67%	33%	0%
Haridus	Algharidus	50%	50%	0%
	Põhiharidus	64%	32%	5%
	Keskeriharidus	53%	42%	5%
	Keskharidus	56%	43%	1%
	Kõrgem haridus	59%	33%	7%
Suitsetamine	Ei	0%	0%	0%
	Jah	56%	40%	4%

Teine sihtrühm (toitlustusettevõtted)

Valimisse haarati 200 toitlustusettevõtet üle Eesti. Taustainfona salvestati ka ettevõtte tüüp, kuid kuna tegemist on väga raskesti määratletava kategooriaga, siis on toodud see välja käesolevas aruandes lihtsalt illustreeriva materjalina. Ettevõtte võis valida soovi korral rohkem kui ühe kategooria (nt restoran-baar, kohvik-restoran vms).

Tabel 10: Toitlustusettevõtte tüüp (valida sai mitu varianti)

	Arv
Ettevõtte tüüp [restoran]	60
Ettevõtte tüüp [kohvik]	33
Ettevõtte tüüp [baar]	67
Ettevõtte tüüp [pubi]	41
Ettevõtte tüüp [kõrts]	13
Ettevõtte tüüp [klubi]	3
Ettevõtte tüüp [söökla]	0
Ettevõtte tüüp [ööklubi]	6

Teisel sihtrühmal (toitlustusettevõtted) koosnes ankeet järgnevatest küsimustest:

Kas Teie ettevõttes on olemas suitsuruum?

Veerandil ettevõtetest on olemas eraldi suitsetamisruum. Kahel kolmandikul pole ning ei ole ka kavatsust seda ehitada, kümnendiku puhul ruum puudub, kuid on olemas plaan selle ehitamiseks.

Tabel 11: Suitsetamisruumise olemasolu, üldjaotus

		Arv	Veeru %
Kas Teie ettevõttes on olemas suitsuruum?	Ei ole plaanis ehitada	134	67%
	Ei ole, plaanis ehitada	17	9%
	On olemas	49	25%

Mida arvasite toitlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?

Mida arvate nendest piirangutest täna?

Vastused mõlemale küsimusele on toodud terviktekstidena ära käesoleva aruande lisas.

Kuigi hinnangud olid valdavalt positiivsed, kumas läbi ka päris palju nurinat ja rahulolematust. Põhimõtteliselt võib jagada vastajad Tubakaseaduse jõustumisse suhtumise järgi kolmeks: need, kes juba ette olid positiivselt meelestatud ning polnud pidanud ka tagantjärgi pettuma; need, kes ette olid skeptilised või murelikud (eelkõige oma klientuuri kaotamise või küllastajate

korrale kutsumise pärast), kuid tõdesid tagantjäre, et seadus on hea ja mõistlik ning mingit probleemi ei ole; need, kes juba ette olid negatiivselt meelestatud ning nende meelestatus pole ka praeguseks eriti palju muutunud (on kaotanud mitmeid püsikliente, külastatavus on langenud, kliendid nurisevad ja kannatavad).

Peamisteks vastuargumentideks Tubakaseadusele on väited, et klientidele see ei meeldi (eriti talvel), et neile peab seda pidevalt meelde tuletama ja neid välja suitsetama ajama, et on kaotatud mitmeid püsikliente ning külastatavus on üldiselt ka langenud, et ei jääda enam nii pikaks istuma ja seetõttu ostetakse ka vähem jooke. Peamised pooltargumendid piirangutele on: õhk on palju puhtam, töötajatel on paremad töötingimused ja külastajad on ka rahul, rohkem peredega inimesi on hakanud väljas käima, see on tervislikum ja ka suitsetajatele endile kasulik.

Tegelikult on ainuüksi negatiivselt meelestatud vastajaid võrdlemisi vähe – rohkem on ikka neid, kes kehtima hakanud piirangutes head näevad ja nendega väga rahul on, kuid on ka suur hulk neid, kes ühest küljest leiavad, et piirangud on väga head, mis puudutab õhku ja atmosfääri ja tervislikkuse aspekti, kuid samas tunnistavad ka, et kliendid siiski nurisevad ja pole rahul ja käivad vähem. Siinkohal loomulikult tuleb silmas pidada ka seda, et külastatavuse langemist ei saa ainult suitsetamise piirangu arvele kirjutada – suurt rolli mängib siin ka üldine majanduslangus, nagu ka üks vastaja ise välja tõi: *"Eks ta natuke ikka pärssis äritegevust, aga ei oska öelda, kas see oli tingitud majanduslangusest või suitsukeelust. Samas ise mitteduitsetajana pooldan seda igati."*

Lisaks on päris mitmed siiski avaldanud imestust või nõrdimust, et kui on olemas kaks eraldi ruumi, siis miks ei võiks ühes neis suitsetada, et eraldi suitsuruumi ehitamine on kulukas ja mõne meelest lausa jabur käsk, sest *"Ajuvaba värk täiesti. Mujal Euroopas igal pool tohib ja meil siin Eestis mingi idiot mõtles sellise jura välja. Mitte keegi pole sellega rahul."* Muidugi maksab siinjuures veelkord rõhutada, et antud näite puhul on tegemist ekstreemse suhtumisega, mis kuidagi ei esinda üldist suhtumist (nagu võib näha ka järgnevatest küsimustest, millest selgub, et kaks kolmandikku külastajatest on siiski rahul uue korraga ning ka ettevõtete külastatavus on jäänud pigem samaks või isegi kasvanud), ent illustreerib siiski ilmekalt teatud väiksema grupi seisukohta.

Kas Tubakaseaduse jõustumine on mõjutanud Teie toitlustusettevõtte külastatavust?

Järgmine küsimus püüab määratleda hinnangu Tubakaseaduse mõjule toitlustusettevõtte külastatavusele. Kaks kolmandikku toitlustusettevõtetest hindas Tubakaseaduse mõju

olematuks (külalastatavus ei ole selle tõttu ei suurenenud ega vähenenud). 6% vastajatest leidis, et külalastatavus on suurenenud. Iga neljanda ettevõtte puhul (27%) on külalastatavus vähenenud (Tabel 12).

Tabel 12: Tubakaseaduse mõju külalastatavusele, üldjaotus

		Arv	Veeru %
Kas Tubakaseaduse jõustumine on mõjutanud Teie tootlustusettevõtte külalastatavust?	ei ole mõjutanud	133	67%
	Jah, külalastatavus on suurenenud	12	6%
	Jah, Külalastatavus on vähenenud	54	27%

Antud tulemuste interpretatsioonil tuleb arvestada vastaja üsna keerukat positsiooni just konkreetselt Tubakaseaduse mõju hindamisel. Silmas tuleb pidada üldist makromajanduslikku olukorda ning langevat turukonjunktuuri.

Mida arvavad Teie ettevõtte töötajad suitsetamise piirangutest asutuses?

Ettevõtjate hinnangul on nende ettevõtte töötajad suitsetamise piirangutega rahul, kuna töökeskkonnas on õhk puhtam ning parem töötada (79% vastanutest).

Tabel 13: Hinnang ettevõtte töötajate arvamusele, üldjaotus

		Arv	Veeru %
Mida arvavad Teie ettevõtte töötajad suitsetamise piirangutest asutuses?	Ei ole rahul, sest klientidele tuleb tihti meelde tuletada, et suitsetamine siseruumides on keelatud	55	7%
	Ei oska öelda	16	14%
	On rahul, sest töökeskkonnas on õhk puhtam ja on parem töötada	129	79%

Mida arvavad Teie kliendid suitsetamise piirangutest asutuses?

Ettevõtjate arvates on kliendid üldiselt rahul suitsetamise piirangutega (65% vastanutest

leidis, et kliendid on rahul), ettevõtjaid, kelle hinnangul on kliendid rahulolematud, on 28%

Tabel 14: Hinnang ettevõtte klientide arvamusel, üldjaotus

		Arv	Veeru %
Mida arvavad Teie kliendid suitsetamise piirangutest asutuses?	Ei ole rahul, sest enam ei saa suitsetada igal pool	55	28%
	Ei oska öelda	16	8%
	On rahul, sest õhk puhtam ja on parem aega veeta	129	65%

Lisa I: Lahtised vastused

Mida arvasite tootlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?	Mida arvate nendest piirangutest täna?
Väga hea seadus	väga hea seadus
Eriti hästi ei arvanud	nii ja naa, ühelt poolt on hea, aga tekitab lisaprobleeme
See pole midagi hullu, jättis suhteliselt külmaks.	Jätab ikka külmaks, sest meie asutuse käekäiku see mõjutanud pole. Väljas terrassil teevad suvel suitsu kui tahavad.
Üpris hea seadus, kuigi tundus, et liiga konkreetne	Väga hea seadus
Meeletu investering tuli teha, see annab siamaani tunda	Rahast on küll kahju, aga seadus iseenesest on hea
	Hea seadus on
Oli vaja veel ruumi juurde ehitada. See on negatiivne.	Samuti tuleb ruumi juurde ehitada.
Maa kohtades inimesed ei tule baari kui ei tohi suitsetada.	Kliente on palju vähem nüüd.
Ega see eriti hea ei ole, aga ega me sinna midagi parata ka ei saa.	Pole midagi parata, kuigi mulle see seadus ei meeldi.
On vaja juurde ehitada ruumi, mida pole võimalik teha ,kuna koht on liiga väike.	Raskused juurdeehitusega.
Suhteliselt positiivselt.	
Meeldis see seadus.	Seadus on hea, nüüd keegi siin ei suitseta, võivad õue minna.
Väga hea seadus.	Väga hea seadus ikka.
Olime selle poolt.	Hea seadus, õhk on puhtam.
See seadus on väga hea.	Väga hea seadus.
Nii ja naa. Need, kes tahavad suitsu teha, teevad seda väljas.	Vahel tulevad raskused klientidega, kes tahaks sees suitsetada.
Polnud sellega rahul.	Kliente on vähem, töötajatel on vähem tööd. Baaride jaoks see seadus ei sobi.
Olin poolt.	Väga hea seadus, need kes tahavad teevad suitsu õues.
Väga positiivselt meelestatud olin.	Ikka olen positiivselt meelestatud.
Neutraalselt suhtusin.	Mõnes mõttes on see hea, mõnes mõttes mitte, aga probleeme pole see meile tekitanud.

Mida arvasite toitlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?	Mida arvate nendest piirangutest täna?
Tulevad lisaprobleemid:tuleb juurde ehitada tuba.	Kliente on vähem. Pubides on enamasti need, kes suitsetavad.
See on kahe otsaga asi - need, kes suitsetavad, on ju ka inimesed, ühesõnaga võiks ikka suitsuruum neile olla.	Suitsuruum võiks neile olla, aga see ei ole meie asutuse rida, kuna asume linnale kuuluvas hoones ja linn peaks selle ruumi siia ehitama.
	Väga hea seadus, kõik on rahul sellega.
Midagi ei arvanud	Töötajatel on kindlasti parem, puhtam õhk.
Ei pooldanud üldse, sest suurem osa klientidest suitsetas.	Ei ole rahul - olen kaotanud palju püsikliente selle tõttu.
Hakkasime juurdeehitust tegema.	Pole probleemi, kõik on juba harjunud sellega.
Kuna ma ise ei suitseta ja juhataja ka mitte, siis meil oli hea meel. Väike hirm oli ikka, et kuidas see käibele mõjub.	Väga head on ja käive on isegi kasvanud nende mittersuitsetajate arvelt, kes varem ei käinud.
Positiivselt suhtusin sellesse.	Ikka suhtun positiivselt.
	Pole probleemi.
Töötajate suhtes on hea.	Arvan sama, et töötajate suhtes on parem, kui ei suitsetata.
Oli vaja tuba ehitada.	Pole probleemi, kõik on rahul.
Suhtusin positiivselt.	Suhtun positiivselt.
Positiivselt meelestatud olin.	Positiivselt olen ikka meelestatud.
Ei osanud midagi arvata.	Töötajatel on hea, aga kliendid nurisevad aeg-ajalt.
	Pole probleemi.
Meid see ei mõjutanud eriti.	
Meil on suitsuruum juba 5 aastat, seega see ei mõjutanud meid eriti.	Üldiselt on head piirangud.
Positiivselt olin meelestatud.	Ikka arvan hästi.
	Rahul.
Normaalsed.	Veel normaalsemad.
Mulle meeldis.	Olen rahul.
Väga hästi arvasin.	Väga hästi arvan.
Mul polnud midagi selle vastu, oleks võinud varemgi piirangud teha.	
	Oleme rahul.
Ei olnud rahul.	Varem oli parem, kuna klientuur meil on selline, et nad suitsetavad enamasti.

Mida arvasite tootlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?	Mida arvate nendest piirangutest täna?
Alguses mõtlesin küll, et kas seda ikka on vaja, aga kui ruumid suitsust puhtaks said, sain aru, kui hea see on.	Väga positiivselt.
Väga hästi arvasin.	Väga hästi.
Midagi väga ei arvanud. Olime ootaval seisukohal.	Parem on töötada, õhk puhtam.
Olin vastu.	Klientidele see ei meeldi.
	Oleme rahul.
	Väga hea seadus, pole probleemi.
Midagi ei kartnud ega arvanud.	Parem on kui ruum on eraldatud.
Positiivselt töötajate seisukohalt, negatiivselt, kuna klientidele see ei meeldi.	Positiivselt töötajate seisukohalt, negatiivselt, kuna klientidele see ei meeldi.
Väga positiivselt arvasin.	Ikka arvan väga hästi.
	Polnud probleemi, kõik teevad suitsu väljas.
Alguses mulle see ei meeldinud, aga kui ruum puhtaks sai ja inimeste nägusid ka nägema hakkasin (enne oli selline ühtlane hall vine), hakkas lausa meeldima.	Väga rahul olen sellega.
	Klientide jaoks see pole hea seadus. Aga muidu ma olen rahul.
Normaalne	Mõnes mõttes on hea, teiselt poolt kliendid vahel nurisevad.
Ei tekitanud negatiivseid emotsioone.	Olen rahul, hea seadus.
Veidike hirm oli küll, et kuidas see mõjub klientidele. Äkki mõni purjus klient hakkab ikkagi suitsetama piirangutest hoolimata jne. Aga kuna oli soe aeg (suvi), siis polnud eriti nurisemist, et väljas terrassil pidi suitsetama.	Igati hea seadus.
Ei arvanud suurt midagi. Olin ootaval seisukohal.	Meil (baaris) on hea, et suitsetamine on keelatud. Aga arvan, et ööklubides oleks võinud see alles jääda. Seal käivad sellised nõ. pühapäeva suitsetajad, kes teevadki suitsu vaid siis, kui väljas käivad.
Arvasin kohe, et see ei ole hea mõte.	Kui inimene ikka on suitsetaja ja tahab suitsetada, siis ju teda takistada ei saa. Pidevalt peab meelde tuletama ja näiteks kasvõi koridorist ära ajama neid õue. Jabur seadus.
Alguses olid ehmatavad tunded, ei teadnud, mis saama hakkab.	Praegu olen rahul, sest mittersuitsetajatel parem ja mugavam.

Mida arvasite tootlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?	Mida arvate nendest piirangutest täna?
	Ei ole hullu midagi, olen rahul.
Oli hirm, et ei saa suitsetajate (eriti, kui nad purjus on) taltsutamise hõlbustamisega hakkama. Võib tekkida konflikte.	Võiks ikka olla lubatud mingis osas ruumist suitsetada. Praegu kogunevad nad tänavale ukse ette ja see tekitab pigem rohkem probleeme.
Erilisi hirme ei olnud, kuna niikuinii oli meil suhteliselt väike koht ning inimesed tegid tihti väljas suitsu.	Ühest küljest on puhtam õhk, kuid teisest küljest ei häirinud mind ka ennem, et inimesed õllekanu taga suitsetasid.
Jättis ükskõikseks, kuna propageerime niigi tervislikke eluviise ja meie kliendid on samuti peamiselt mittersuitsetajad.	Olen rahul.
Midagi ei arvanud.	Hästi arvan.
Ei arvanud midagi.	Olen suhteliselt rahul. Õhk on küll puhtam, kuid töötajad ise tahaks vahel suitsu teha.
Ei arvanud midagi.	Mis siin arvata, kui valitsus seda tahtis, siis nii ongi. Seadused on täitmiseks.
Midagi ei kartnud, ega arvanud erilist.	Normaalsed.
Tegime varakult ettevalmistusi ning polnud hullu midagi.	Töötajad on rahul, kliendid on rahul ning mina olen ka rahul!
Ei olnud hirme.	Ööklubi poole pealt arvan, et töötajatel on kindlasti meeldivam tööd teha. Ka klientidel endal on tervislikum. Üleminek läks valutult.
Ei osanud midagi arvata.	Väga mind ei häiri, kuigi võiks olla nii, et ühes saalis tohib teha suitsu ja teises mitte. Aga seadus ei luba seda kahjuks praegu. Mõned kliendid talvel nurisevad, et peab riided selga panema ja õue suitsetama minema.
Arvasin, et ega see väga hea ei ole. Mõttetu piirang.	Suitsetamise keeld ööklubis on küll ebanormaalne, sest tegemist ei ole väga tootlustuskohaga. Söögikohtades on keeld hea, aga ööklubis kindlasti mitte.
	Siseruumides on küll parem, puhtam õhk. Kliendid käivad aga kiiresti, kõht täis ja minema. Sellist ajaveetmist nagu varem, enam ei ole.
Lõpetasime tubaka ja suitsude müügi umbes pool aastat ennem, kui seadus üldse jõustuski. Sees võis veel suitsetada.	Mulle kui mittersuitsetajale meeldib, aga vahel klainedid torisevad ja on näha, et pole rahul selle piiranguga.
Ei arvanud suurt midagi.	Töötajatel on kindlasti parem ja klientidel ka.
Mittersuitsetajana toetan	Toetan endiselt
Üldiselt toetan, kuivõrd leian, et restoranis ei tohiks üldsegi suitsetada.	Arvamus on jäänud samaks (positiivseks)
Kuna meie restoranis ei tohtinud ka enne	Tegemist on normiga

Mida arvasite tootlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?	Mida arvate nendest piirangutest täna?
suitsetada, siis meie jaoks ei muutunud midagi.	
Isiklikult pooldan, kuid ärilikes mõttes ei olnud see hea samm.	Suitsetamine peaks olema lubatud - turg paneb ise paika, kas ja kuidas.
Ma arvan, et igaüks võiks ise valida, millises joogikohas ta käib - kas sellises, kus suitsetamine on lubatud või mitte.	Arvamus ei ole muutunud (olen pigem skeptiline).
Suhtusin väga positiivselt.	Suhtun ikka veel positiivselt.
Suhtusin negatiivselt, võiks ikka olla nii, et üks ruum on suitsetajatele ja teine mittedsuitsetajatele.	Ei ole rahul selle seadusega, oleme kaotanud palju kliente.
Arvasin väga hästi.	Arvan väga hästi.
Olin suhteliselt positiivselt meelestatud, kuigi kartsin, kuidas see ärile võib mõjuda.	Olen päris palju kliente kaotanud. Suhtun nii ja naa, ühelt poolt on see seadus ju hea, aga samas ettevõtte jaoks see pole hea.
Positiivselt suhtusin.	Suhtun ikka positiivselt.
Teenindajate koha pealt väga positiivne otsus, kuna paljud neist ei suitseta ja neil on palju parem. Suhtusin väga hästi.	Suhtun positiivselt.
Väga negatiivselt. Teises eraldatud ruumis võiks ikka tohtida suitsetada.	Pole üldse rahul. Kuigi ma ise suitsetaja ei ole, on mul lausa kahju suitsetajatest, näiteks inimesed, kes muidu võib-olla tuleks, võtaks kohvi, väikese napsi, ja suitsetaks, lihtsalt ei saa seda enam teha.
Hästi suhtusin.	Väga hästi arvan, õhk on nüüd puhtam.
Suhteliselt külmaks jättis.	Hea seadus mittedsuitsetaja seisukohalt, samas suitsetajate jaoks see eriti meeldiv pole.
Positiivselt suhtusin.	Ikka suhtun positiivselt.
Suhtusin positiivselt, kuna ise olen mittedsuitsetaja.	Olen rahul, kuigi külastatavus on veidi langenud.
Positiivselt suhtusin.	Väga hästi.
Alguses kartsin küll, et kliente jääb vähemaks, aga nüüd oleme väga rahul.	Olen väga rahul.
Ei olnud hirme.	Head seadused.
Väga hästi arvasin.	Normaalselt.
Alguses oli küll hirm, et kuidas see käibe mõjub.	Mõned proudad, kes söövad koogi ja joovad kohvi tahaks suitsu kõrvale ka teha, aga ei saa. Need kliendid kadusid kohe ära.
Väga hästi suhtusin.	Suhtun ikka positiivselt.
Mis seal arvata, seaduseid tuleb täita.	
Positiivselt suhtusin.	See on väga hea, need, kes tahavad, saavad ju

Mida arvasite tootlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?	Mida arvate nendest piirangutest täna?
	terrassil ka suitsetada.
Positiivne.	Väga hea.
Ei suhtunud sellesse eriti hästi, kuna inimene on ikkagi oma harjumuste ori ja see võib kliente vähendada.	Nii ja naa, õhk on küll puhas, aga üks osa kliente pole rahul.
Olin positiivselt meelestatud.	Tagasiside on olnud ainult positiivne nii et olen väga rahul.
Kuna meil niikuinii oli vähe suitsetajaid, siis see oluliselt ei mõjutanud.	Head.
Hakkasime juba varakult piirama suitsetamist, et üleminek ei oleks järsk.	Pole hullu, mõned nurisevad, aga neid on ikkagi vähe.
Need on head ja vajalikud.	Siia maani arvan, et on head seadused.
Hästi, selle vastu küll midagi polnud.	Hästi.
Ei midagi erilist....	Normaalne.
Olin piirangu poolt.	Head.
	Väga hea seadus, pole probleemi.
Positiivselt, see on igal pool maailmas ju ka nii.	Pole mingeid probleeme esinenud ja olen endiselt rahul selle seadusega.
Teadmatus, kuidas see külastatavusele mõjub.	Igati positiivne.
	Kliendidele see ei meelde, tähendab meie jaoks on raskused.
Ettevõtte seisukohalt on see loomulikult halb, aga samas on hea.	Arvan väga hästi.
Ei arvanud suurt midagi.	Normaalsed.
Suurepärane.	Olen väga rahul.
Väga positiivne.	Mingeid probleeme pole küll esinenud, olen rahul selle seadusega.
Positiivselt, läksime isegi varem suitsuvabale režiimile üle, kui seadus ise kehtima hakkas.	Väga positiivne, nüüd käib meil rohkem peredega inimesi.
	Pole probleemi, õhk on puhas ja töötajad on rahul.
Mõttetu.	Inimene tuleb pubisse või baari, et lõõgastuda, kuid enam ei istu kaua. St ei tellita jooke enam nii palju jne.
	Õhk on puhas, aga siiski mõned kliendid pole eriti rahul. Muidu kõik on korras.
Suhtusin hästi, kuigi väike mure ikka oli	Pigem ikka positiivselt, kuigi mujal maailmas on

Mida arvasite tootlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?	Mida arvate nendest piirangutest täna?
klientuuri kaotuse pärast.	tavaliselt inimesel ikka valikuvõimalus, kas ta tahab istuda suitsetajate osas või ei, Eesti seadus keelab aga suitsetamise kategooriliselt.
Mulle ei meeldi piirangud.	Neid ei oleks ikkagi vaja. Mis järgmiseks? Keelame tänaval suudlemise? See oleks ju kurb!!
	Väga hea seadus.
Mõttetu.	Ikka mõttetu.
Alguses ikka kartsime küll, et mis kliendid sellest arvavad, aga õnneks läks see üleminek lihtsamalt ja valutumalt kui ma arvasin.	Suhtun positiivselt.
Olime väga rahul, kuna see on hea tervise jaoks.	Väga hea seadus.
Täiesti õudne seadus.	Milleks selline seadus, pole üldse hea.
	Klientide arv väheneb.
	Kliente nüüd on palju vähem.
Negatiivselt.	Võiks ikka olla lubatud teises ruumis suitsetada, selles mõttes, et on eraldi ruumid suitsetajatele ja mittesuitsetajatele.
Ettevõtte seisukohalt on see ikka puhas jama!	Ikka veel arvan, et see on jama.
Normaalne.	Vajalik.
	Õhk on puhas ja kliendid teevad suitsu väljas. Sellega pole probleemi.
Arvasime, et hirmutab kliente eemale.	Natuke halvad, sest kaotasime mitmeid püsikliente. Mingis osas võiks ikka olla lubatud.
Ehtasime suitsuruumi.	Oleme rahul, klientidega probleemi pole.
Väga hästi.	Väga hea seadus.
Oli hirm, et kuidas purjus inimene käitub. Äkki tekib probleeme, arusaamatusi.	On normaalsed, pole hullu.
Väga hea seadus, ise ei tee suitsu ja saan nendest aru, kes ei suitseta.	Töötajad ja kliendid on rahul.
Kahe otsaga asi.	Tervise mõttes hea, aga ärilises mõttes hävisin täielikult.
Teadsime, et ega see hästi ei mõju. Inimesed tulevad ju pubisse ikka, jooma suitsetama jne.	Noh, õhk on puhtam, kuid ka kliente on vähem.
Seadus ongi seadus. Tegime suitsuruumi.	
Hästi suhtusin.	Väga head.

Mida arvasite toitlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?	Mida arvate nendest piirangutest täna?
Väga kahe otsaga asi, aga pigem positiivselt.	Väga kahe otsaga asi, aga pigem positiivselt.
Väga mõistlik seadus.	Pooldan.
Positiivselt suhtusin.	Ikka positiivselt.
Väga hea seadus. Kes tahab, saab ju väljas ka suitsu teha.	Väga pooldan. Isegi inimesed, kes ise suitsetavad, ei taha ju, et nende kõrvallauas istuks keegi, kes suitsetab, kui nad ise söövad.
Suhtusin positiivselt.	Ikka suhtun positiivselt.
Positiivselt.	Ikka positiivselt.
Väga hea.	Väga hea.
Väga positiivne.	Väga positiivne.
Positiivselt.	Muid tagasilööke nagu pole olnud kui see, et tubaka müük vähenes tohutult, aga nüüd saavad inimesed peredega käia ja ikka suhtun positiivselt.
Positiivselt.	Alguses oli purjus inimeste jorinat ikka vahel, et miks ei või suitsetada, aga üleminek läks suhteliselt lihtsalt siiski. Väga hea seadus.
Väga hea seadus, ise ei tee suitsu ja olin rõõmus selle seaduse üle.	Kliente on rohkem, tulevad isegi lastega.
Positiivselt.	Alguses tõesti kõik natuke paanitsesid, et kuidas klientidele ikka selgeks teha, et ei tohi suitsetada, aga minu arust ikka väga hea seadus.
Hea seadus.	Sama arvamus, probleemi polnud.
Suhtusin hästi.	Ikka suhtun hästi.
Väga hea seadus.	Väga hea seadus.
Hea seadus.	Väga rahul sellega.
Hea seadus.	Olen väga rahul.
Ise ei suitseta, olin rõõmus.	Väga hea seadus.
Hästi.	Väga hea.
Väga hea seadus.	Pole probleemi.
Seadus ei sobi kohtadele, kus võiks vesipiipu tõmmata.	Praegu on palju vähem kliente.
Hästi suhtusin.	Väga positiivselt, kuna lastega perede arv on meie klientide arv isegi kasvanud.
Kliente saab vähem.	Nüüd kliente ongi vähem.
Nii ja naa	Oleks ikka võinud baarides ja restoranides lubatud

Mida arvasite toitlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?	Mida arvate nendest piirangutest täna?
	olla suitsetamine.
Tuleb, mis tuleb.	Eks nad vajalikud on ja ka kasulikud.
Ei kartnud midagi, kuna seadus jõustus suvel ning meil on olemas terrass.	Normaalsed.
No mis te ise arvate? Väga negatiivselt.	Väga negatiivselt, olen palju kliente kaotanud.
Nii ja naa.	Eks ta natuke ikka pärssis äritegevust, aga ei oska öelda, kas see oli tingitud majanduslangusest või suitsukeelust. Samas ise mittersuitsetajana pooldan seda igati.
Ei ole hullu midagi.	Saame hakkama.
Väga positiivne.	Ikka suhtun väga hästi.
Väga hea.	Väga hea, kõik inimesed, nii kliendid kui töötajad on rahul.
Kahe otsaga asi, aga pigem rahul.	Olen rahul.
Positiivne.	Alguses oli küll klientide nurinat, aga nüüd on juba kõik sellega leppinud.
Eks igal asjal on omad head ja vead.	Kliente on kõvasti vähemaks jäänud ja suhteliselt mõttetu on see seadus mu meelest.
Väga õige.	Ikka hea seadus. Klientide osas näiteks alguses küll kadusid osad püsikliendid ära, aga nende asemel hakkasid käima pered ja kokkuvõttes ikkagi võitsime.
Igati normaalne.	Ikka rahul.
Eriti hästi ei suhtunud, kuna ega see klientidele ju eriti ei meeldi.	Suitsuruumi ehitamine on üpris suur väljaminek ja ilma selleta on ka halb. Võiks olla nii, et restoranides oleks suitsetamine lubatud, kui suitsetajad ja mittersuitsetajad on eraldi ruumides.
Väga halvasti. See on puht lollus ikka.	Ajuvaba värk täiesti. Mujal Euroopas igal pool tohib ja meil siin Eestis mingi idioot mõtles sellise jura välja. Mitte keegi pole sellega rahul.
No meil on katusega terrass, mis ajab asja ära, nii et ei pidanud väga kartma.	Ühelt poolt on hea, kuna hingata saab mõnusalt, aga ärilises mõttes pani ikka paraja põntsu küll.
Pigem positiivselt.	Väga hea on, sest pole enam nii suitsune, meil on niigi väike ruum.
Hästi suhtusin.	Väga hea, tagasilööke pole olnud.
Iseenesest positiivne.	Ikka suhtun positiivselt.
Positiivselt.	Ikka positiivselt.
Positiivselt.	Väga rahul.
Kartus oli natuke, et äkki kaotame mingi osa klientidest, aga see osutus	Väga hea seadus. Isegi suitsetajatel on nii parem ja nad suitsetavad vähem.

Mida arvasite toitlustusettevõtetele sätestatud suitsetamise piirangutest enne seaduse jõustumist 5. juunil 2007. aastal?	Mida arvate nendest piirangutest täna?
põhjendamatuks.	